

УДК 65.012.224..004.738.5(045)

Балан К.В.,
Висоцька М. П.**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ НА РИНКУ
ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ**

Розглянуто роль телекомунікацій в забезпеченні розвитку економічної системи. Досліджено міжнародний досвід формування регуляторної політики щодо телекомунікаційної галузі. Ключові слова: технології, телекомунікації, регулювання.

Рассмотрена роль телекоммуникаций в обеспечении развития экономической системы. Исследован международный опыт формирования регуляторной политики относительно телекоммуникационной отрасли. Ключевые слова: технологии, телекоммуникации, регулирование.

The role of telecommunications is considered in providing of development of the economic system. International experience of regulatory policy formation in telecommunication sphere is analyzed. Keywords: technologies, telecommunications, adjustments.

Постановка проблеми. Телекомунікації стали інтегральною частиною бізнесу та забезпечують внутрішні та міжнародні потоки інформації в процесі прийняття ділових рішень. Обсяг інформації, що передається завдяки інформаційно-телекомунікаційній структурі, подвоюється кожні 2-3 роки, що посилює значення телекомунікацій як на рівні компаній, так і в цілому в економіці світу, що в свою чергу підсилює процеси глобалізації.

Розвиток нових технологій вніс істотні корективи в хід розвитку людства. Лідерство країни на міжнародній арені останнім часом починає усе більшою мірою визначатися вже не тільки наявністю природних ресурсів, рівнем розвитку сільського господарства і промисловості, а й якісними і кількісними показниками сконцентрованих у її національній економіці інформаційних потоків.

Сучасний етап розвитку економічних систем, стан яких прийнято називати «новою економікою», неможливо розглядати без телекомунікаційного сектору, що є основним знаряддям управління інформаційними потоками сучасного суспільства й основою економіки в її сучасному розумінні.

Об'єктивні процеси розвитку економічної системи призвели до того, що останнім часом в Україні приділяється все більше уваги сектору телекомунікацій, що сьогодні є основою нової економіки на Заході й одним із найперспективніших і швидко зростаючих сегментів вітчизняної економіки.

З урахуванням виняткової ролі інформації у визначенні перспектив розвитку держави, очевидною є потреба в ефективному регулюванні сфери інформаційно-телекомунікаційного сектору країни задля його подальшого розвитку та зростання. Особливо важливою є ситуація для України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем регулювання інноваційного розвитку в національних економіках присвячене широке коло робіт В.Андрійчука, М.Гонака, Б.Данілішина, М.Долішнього, Ю.Макогона, Е.Саведбева, О.Чмир, М. Чумаченка., І.Дюмулена, В. Шумілова. Серед іноземних авторів особої уваги заслуговують роботи таких авторів як Дж-Д. Браун, К. Чанг, П. Коухи, Д. Джерадін, Д. Лафф, К. Кoenіг, А. Ньюманн, К. Жанг.

Разом з тим, у більшості випадків розглянуті дослідження не фокусують увагу на особливостях секторального регулювання ринку України на прикладі телекомунікаційної галузі. Значною мірою це викликано новизною проблематики, покладеної в основу даної статті. З кожним роком, починаючи з кінця ХХ століття, інформаційно-комунікаційна складова національних економік кардинально змінюється, - збільшуючись, вона набуває суттєвішої значущості та впливу у всебічному розвитку держави.

Слід також зазначити виняткову **актуальність** дослідження питань, пов'язаних з процесами регулювання ринку телекомунікацій і тісно пов'язаної з цим проблематики інформаційного наповнення сучасного соціуму.

Сказане вище свідчить про актуальність дослідження питань регулювання національного та міжнародного ринків телекомунікацій, так і розробки рекомендацій практичного плану, спрямованих на забезпечення прискореного зростання ринку телекомунікаційних послуг України, дослідивши методи регулювання іноземних ринків телекомунікацій.

Мета статті. Метою статті є аналіз українського ринку телекомунікаційних послуг, дослідження міжнародного досвіду в регулюванні ринків цих послуг, та визначення основних напрямків регу

Виклад основного матеріалу: В процесі економічного розвитку активне використання телекомунікаційних технологій забезпечує перехід до так званого інформаційного суспільства, коли інформація стає найважливішим економічним ресурсом. Тому активний розвиток телекомунікацій сьогодні являється необхідною умовою економічного прогресу та досягнення розвитку постіндустріального суспільства в країнах з перехідною економікою. На сьогодні у більшості кількості країн телекомунікації розвиваються випереджаючими темпами відносно економіки в цілому, частково вирівнюючи коливання ВВП та збільшуючись скоріше за стадії сукупного розвитку багатьох країн.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. став часом стрімких технологічних змін в телекомунікаційній галузі. Виробники та оператори запропонували користувачам безліч нових послуг та устроїв. Більшість технологічних інновацій виявились задіяними населенням, корпораціями та державами. Таким чином, неймовірний технологічний прорив з боку пропозиції відповідав стрімкому зростанню попиту на традиційні та нові послуги, що дозволило ринку телекомунікаційних послуг зрости в декілька разів за

останні 15 років, збільшивши свою частку як в ВВП в цілому, так і в послугах. Слід зазначити, що основна частина приросту попиту на телекомунікаційні послуги була забезпечена населенням.

Телекомунікації в Україні стрімко розвиваються у пореформений період 1990-2010 рр. Український ринок телекомунікаційних послуг як одна із важливих складових інноваційної економіки демонструє високі темпи зростання, що випереджають темпи зростання економіки в цілому: частка галузі «Зв'язок» в структурі ВВП постійно збільшується, за даними Держкомстату вона зросла у 2005-2007 роках з 3.1% до 6.5%. Особливого прискорення набувають послуги по окремим сегментам зазначеного ринку. Темпи зростання послуг мобільного зв'язку та Інтернет – послуг красномовно засвідчують, що роль цього сектора в економіці України неухильно зростає (рівень проникнення мобільного зв'язку в Україні досяг 120,1% у 2008 р. порівняно з 72% у США, а темп зростання абонентської бази в вітчизні склав 117 % у 2009 р., також у 2009 р. темп зростання вкладання всіх прямих іноземних інвестицій (ПІІ) економіки країни склав 7%) [2].

Існує низка проблем, подолання яких могло б дати додатковий імпульс розвитку телекомунікацій в Україні та економічному зростанню в цілому. Розвиток галузі телекомунікацій України характеризується нерівномірністю в географічному плані. Доступ телекомунікаційних послуг занадто диверсифікований по областях. Регулювання телекомунікацій в останні роки суттєво змінилось у відповідності до сучасних реалій. Важливою подією було прийняття Закону «Про телекомунікації» у 2003 р. та створення незалежного регулятора - Національної комісії з питань регулювання зв'язку (НКРЗ). В той же час існує багато недоліків в українському законодавстві, які потребують усунення.

Телекомунікації є системоутворюючою галуззю для інноваційної економіки, що має забезпечити потоки інформації. Відповідно, випереджальний розвиток телекомунікацій являється фундаментом формування нової інноваційної економіки України.

Існує така проблема, як відсутній резерв для прискореного розвитку телекомунікаційного сегменту економіки України й інформаційної сфери в цілому через активізацію ринкових механізмів. В основі цього твердження лежить факт недостатньої для діючого нарощування попиту купівельної спроможності як у приватних, так і у корпоративних користувачів інформаційно-телекомунікаційних послуг. У більшості випадків ситуація ускладнюється відсутністю поінформованості значної кількості потенційних покупців розглянутих послуг про їх переваги і роль у підвищенні якісних і кількісних результатів господарської діяльності. Телекомунікаційна галузь має практично нереалізований потенціал розвитку. Відсутність попиту при високому потенціалі розвитку пропозиції і відсутності внутрішніх ресурсів для цінової експансії без погрози невиконання планів розвитку галузі є в сукупності підтвердженням низької реалізації потенціалу [4].

В інформаційно-телекомунікаційному аспекті Україна не має на сьогодні конкурентних переваг на міжнародних ринках у порівнянні з розвинутими країнами. Більш того, результати розрахунків по телекомунікаційній галузі Росії дозволяють зробити висновок про те, що без прискорення розвитку вітчизняного ринку телекомунікаційних послуг період досягнення західних результатів розвитку обчислюється десятиліттями.

Також наріжним питанням залишається питання конвергенції. Частотного ресурсу не вистачає в повному обсязі задля подальшого прискореного розвитку галузі. 80% частот залишається у розпорядженні Міністерства оборони, а, відповідно, 20% - розподілені між операторами зв'язку. Така ситуація в багатьох моментах не дає можливості приймати оптимальні рішення стосовно забезпечення конкурентоспроможності операторам та ринку телекомунікаційних послуг загалом.

Можна виділити такі агенства організації конкурентної політики в телекомунікаційній галузі:

А) *агенство з питань конкуренції* забезпечує дотримання правил конкуренції та галузевих регуляторних актів;

В) *регуляторне агенство телекомунікаційної галузі* забезпечує дотримання регуляторних актів, а орган з питань конкуренції забезпечує дотримання законодавства про конкуренцію;

С) *регуляторне агенство телекомунікаційної галузі* забезпечує дотримання регуляторних актів і має розширені повноваження щодо забезпечення дотримання правил конкуренції [6, с. 134-170].

Ці три агенства застосовуються в різних країнах світу. За допомогою подібного розподілу повноважень між регуляторними органами країни Західної Європи, Північної та Південної Америки, Азійсько - Тихоокеанського регіону вже досягли значних успіхів у розвитку галузі телекомунікацій. Саме за таких умов їх величезні компанії (в якості філій або представництв) присутні та функціонують на ринках телекомунікаційних послуг країн СНД, і України зокрема, - країн менш розвинених за економічним рівнем, та за умов нерівноправного розподілу сил та можливостей не дають змоги функціонувати вітчизняним операторам на вітчизняному ринку.

Отже, виходячи з вищезазначеного, можна дійти наступних **висновків:**

- галузь телекомунікацій на сучасному етапі є пріоритетною у економічному розвитку будь-якої держави, оскільки обмін інформацією відіграє вирішальну роль у набутті конкурентоспроможності на світовому ринку товарів та послуг;

- для стимулювання розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та сфери телекомунікацій виняткову роль в умовах відкритості національних ринків відіграє державне регулювання галузі,

- міжнародний досвід регулювання ринку телекомунікацій свідчить про варіативність моделей регулювання з огляду рівня економічного

розвитку країни, традицій в регуляторній політиці, ступеню відкритості бізнес-середовища для компаній-нерезидентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мировой рынок телекоммуникаций: современные тенденции, стратегии и перспективы развития [Текст]: монография / О.Б. Аникин. – М.: ГУУ, 2009. – 170 с.
2. Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. European Business Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://af.attachmail.ru/cgi-bin/readmsg>
4. Гава Ю. Роль сучасних технологій в економіці// Економіст. – 2006. - №6. – с.61 – 63
5. IKS-consuting [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iksconsulting.ru/>